

Lutherläsaren 102

INNEHÅLL

LEDAREN. *Vinterläsning*

Av Kristian Norrback..... 3

BOKRECENSION. **Leif Erikson**, *”Tron är en levande och djärv förtröstan på Guds nåd”*: Martin Luthers kamp mot ovisshetens monster.

Av Kristian Norrback 5

BOKRECENSION. **Per Ewert**, *Landet som glömde Gud: Hur Sverige under 1900-talet formades till världens mest sekulärindividualistiska land.*

Av Kristian Norrback 9

ANDRA SÖNDAGEN I FASTAN.

Bön och tro, Mark. 9:17-29.

Av André Djupsjöbacka..... 15

LUTHER OM Matt. 17:14-21.

Texten översatt av Kristian Norrback 20

HELGE HILDÉN. Vad är evangelium? 27

LUTHERS KOMMENTAR ÖVER GENESIS 11.

Texten översatt av Tord Carlström..... 33

REDAKTIONSROUTAN..... Bakpärmen

PÄRMBILDEN: Jesus driver ut en stum ande ur en pojke (Mark. 9:17-29).

LUTHERLÄSAREN

NR 102 - MARS 2023

Vinterläsning

Av Kristian Norrback

Två intressanta böcker kom ut i slutet av 2022: TD **Leif Eriksons** *"Tron är en levande och djärv förtröstan på Guds nåd"*, och PhD **Per Ewerts** *Landet som glömde Gud*.

Leif Eriksons bok bygger på femtio års lutherstudier och går igenom en rad centrala frågor i luthersk teologi: rättfärdiggörelsen genom tron, tro och goda gärningar, dopet och nattvarden, bönen, och många fler. Den övergripande synvinkeln i boken är frälsningsvissheten, genomgående i Luthers liv och en tidlös andlig fråga för oss alla: Är Gud nådig mot mig? Leif Erikson vill visa att Martin Luther fortfarande har mycket att ge andligt den som läser hans texter eller lyssnar till luthersk förkunnelse.

Per Ewerts bok har underrubriken *Hur Sverige under 1900-talet formades till världens mest sekulärindividualistiska land*, och är en genomgång av sekulariseringen av tre viktiga samhällsområden längs med 1900-talet: (Svenska) kyrkan, (svenska) skolan, och familjen. Boken definierar termer som "sekularisering", "individualism" och "autonomi", och visar hur djupgående förändringar i samhället åstadkoms av politiska aktörer med medveten ideologi, politiskt spelöga och stor uthållighet. Mot dem står andra aktörer med andra visioner. De som lyckas genomdriva sitt program i samhällets liv gör sedan historia. "Politik gör skillnad." Boken är en tröst när det känns som att en diffus "sekularisering" är något som rullar fram med en naturlags nödvändighet utan mening och riktning: här visas på individer som på sin tid velat mycket och ibland lyckats genomdriva mycket, och konsekvenserna av det i hela samhället.

Den ena boken söker sig bakåt i historien till 1500-talet och den lutherska trons rötter i reformationen; den andra boken tar oss genom det senaste århundradet fram till vår tid och handlar bland annat om religionens och kyrkans utrymme i (det svenska) samhället. Båda böckerna kan bidra till vår lutherska trosmedvetande: hur förstår vi bättre det lutherska ursprunget (i reformationen); hur förstår vi ramarna i vårt samhälle för kyrka och trosutövning just nu?

Båda böckerna går på ungefär trehundra sidor. Lutherboken med många citat på svenska och latin, och mängder med hänvisningar till andra lutherforskare, läser man kanske i små portioner med meditation, ungefär som "ord för dagen"; boken om Sveriges 1900-tal är välskriven och berättar en ganska spännande historia (men nog inte med ett lyckligt

slut) som man läser i längre drag. Böckerna presenteras litet närmare i det följande.

* * *

Bokrecension

Leif Erikson, "Tron är en levande och djärv förtröstan på Guds nåd": Martin Luthers kamp mot ovisshetens monster. Vasa: eget förlag, 2022.

Teologie doktor *Leif Erikson* (f. 1952) har varit församlingspräst i Vörå, hemlandsledare och rektor i *Evangelieföreningen* (SLEF, Ev. Folkhögskolan) och lutherforskare vid Åbo Akademi. Han daterar förordet till sin senaste lutherbok "på femtioårsdagen sedan jag inledde teologistudierna vid ÅA".

Han intresserade sig för Luthers teologi från början och disputerade 1986 på en avhandling om den äldre lutherdomens teologi (*Inhabitatio, illuminatio, unio*). Han har också skrivit om Luthers bibelsyn och läran om Den helige Ande (pneumatologi), och på samma tema som den senaste boken, *Fredrik Gabriel Hedberg: från ovisshet till visshet*.

Boken på dryga 300 sidor behandlar tio centrala teman i luthersk teologi, bland annat "Kristi person och verk",

”Rättfärdiggörelsen genom tron”, ”Tro och goda gärningar”, ”Lag och evangelium” osv. En typisk textside upptas till 2/3 av noter med hänvisningar till både internationell, nordisk och finländsk lutherforskning, sammanlagt över 1000 noter. Det betyder att man kan läsa huvudtexten som teologiskt intresserad lekman och sedan fördjupa sig så mycket eller litet man vill i de finstilta noterna.

Pensionären Leif Erikson har inte nöjt sig med ”en lat och onyttig ålderdom” (Luther) utan sammanfattat femtio år av lutherstudium – prövat i middagshettan både i församlingstjänst och föreningsarbete. I de många noterna finns alltså hänvisningar till äldre forskare som *Bengt Hägglund* – och överraskande *Nathan Söderblom* – *Fredric Cleve*, *Lorenz Grönvik*, *Leif Grane*, *Tuomo Mannermaa*, *Eeva Martikainen*, *Lennart Pinomaa* m.fl., och nyare som *Eero Huovinen*, *Torbjörn Johansson*, *Jari Jolkkonen*, *Sammeli Juntunen*, *Alistar McGrath*, *Robert Ojala*, *Miikka Ruokanen*, *Olli-Pekka Vainio* m.fl. Förutom de många hänvisningarna till ”klassiska” forskare som man får serverade i noterna, så har särskilt finländska lutherforskare beaktats. Många av deras arbeten är på finska och därför svårtillgängliga för icke finskunniga. De får en handräckning här.

Metoden i undersökningen är både historisk-systematisk, där Luthers texter analyseras i deras historiska sammanhang på 1500-talet, och systematisk analys, där man analyserar enskilda begrepp, påståenden och förutsättningar bakom texterna.

Det är ett antal bland lutherläsare kända skrifter av Luther som är materialet för undersökningen: *Stora och Lilla katekesen*, *Stora Galaterbrevskommentaren*, och vidare *Om en kristen människas frihet*, *Företalet till Romarbrevet*,

Schmalkaldiska artiklarna och *Om koncilierna och kyrkan* (alla de här finns i äldre och nyare svenska översättningar), och några till. Det blir rikligt med citat, både på svenska och latin.

Boken har undertiteln *Martin Luthers kamp mot ovisshetens monster* (både titel och undertitel bygger på lutherцитat), som ger ett genomgående tema för den både långa och vida undersökningen: Hur får en människa visshet om att Gud är nådig mot också henne, och skänker henne evigt liv? Den frågan kunde också stå som tema för Luthers eget liv. Till det lutherska svaret på den teologiska existentiella frågan hör särskilt det som behandlas i kapitel (5) *Skriften – Guds ord*, och (8) *Sakramenten – dopet och nattvarden*. Där lönar det sig att söka grund för vissheten.

Här några plock bara ur kapitel (2) *Kristi person och verk* (kapitlet är försett med 104 noter): Det borde vara allmänt känt att reformationen aldrig tröttnade på att framhålla att vi är frälsta för Kristi skull, av nåd, genom tron. Temat *Kristi person och verk* kan kanske sägas beskriva ”hur” reformatorerna förstod det här: att Kristus frälste mänskligheten utan människornas gärningar, att tros.

Den gamla kyrkans lära om Kristi gudomliga och mänskliga natur (formulerad bland annat vid kyrkomötet i Chalcedon 451) var viktigt för reformatorerna. När det gäller frälsningen är tanken att Kristi mänskliga natur upptar i sig hela världens synd, som på så sätt blir sonad. Eftersom Kristi mänskliga och gudomliga natur är förenade ”i Kristi person” blir resultatet seger och uppståndelse, det vill säga seger över ”synden, döden och djävulen”. (s. 34-35). Den här djupa gammalkyrkliga teologin finns till exempel i den komprimerade förklaringen till andra trosartikeln, ”jag tror på ... Jesus

Kristus”, i Lilla Katekesen: ”Jag tror att Jesus Kristus, *sann Gud, född av Fadern i evighet*, och tillika *sann människa, född av jungfru Maria*, är min Herre. Han återlöst, förvärvat och vunnit mig” ... (s. 22-23, 45). Att det är Guds Son som har utfört detta ger visshet för en syndare som får syn på något av det.

Så fortsätter avhandlingen, i 300 sidor. Man kunde till exempel göra så att man läser och begrundar ett lämpligt antal sidor, med Katekeserna¹ och *Stora Galaterbrevskommentaren* (som får mest uppmärksamhet) på bordet, och fördjupar sig i noterna om man har tid.

Boken fås åtminstone på SLEF-medias bokhandel i Vasa och Jakobstad (också webb-bokhandel slef.fi/butik/).

- Energicertifikat
- Energiberäkningar till ARA:s energiunderstöd, ex. för installering av solpaneler och bergsvärme
- Grundundersökningar
- Plattbelastningstest

isak@isnickars.fi, 044 062 5570

---

¹ *Stora* och *Lilla Katekesen* ingår i Bekännelseskriterierna, som finns digitalt på www.logosmappen.net ”Konkordieboken”. **Martin Krauklis** har gett ut en utgåva av *Stora Katekesen*, www.booky.fi.

* * *

Bokrecension

Per Ewert, Landet som glömde Gud: Hur Sverige under 1900-talet formades till världens mest sekulärindividualistiska land. Skellefteå: Norma, 2022.

Per Ewert är direktor för Claphaminstitutet i Sverige, en kristen, ekumenisk tankesmedja grundad 2008. Uppgiften är "stimulera utbildning, undervisning och vetenskaplig forskning om och i kristen tro" och att "arbeta för den kristna trons tillämpning på kultur-, tros- och samhällsförhållanden i Sverige och i världen". I slutet av 2022 disputerade han vid den norska högskolan VID i Stavanger (www.vid.no) med avhandlingen *Moving Reality Closer to the Ideal: the Process towards Autonomy and Secularism during the Social Democratic Hegemony in 20th Century Sweden*. Orden i titeln "att flytta verkligheten närmare idealet" är ett citat av **Olof Palme** från en politisk bok på 1960-talet, och sammanfattar det Ewert studerar: intensiv vilja att förändra samhället genom politik. *Landet som glömde Gud* är en populär version av avhandlingen.

Boken vill svara på frågan *Hur Sverige under 1900-talet formades till världens mest sekulärindividualistiska land*. Tre sociologiska begrepp är väsentliga för undersökningen, och

de definieras först: sekularisering, individualism och autonomi. En användbar definition av *sekularisering*² är fenomenet där 1) religionen går tillbaka i offentligheten, 2) religiös tro och praktik ”går ner”, och 3) trons förutsättningar förändras. Enligt vissa teorier hör sekularisering ihop med industrialisering och ”modernisering” av ett samhälle, enligt några med en naturlags nödvändighet. Per Ewert söker i sin bok efter ideologiska aktörer som medvetet velat driva på sekulariseringen i Sverige.

Det andra begreppet är *individualism*. Det kan förstås tillsammans med sin motsats: *kollektivism*³. Vad bestämmer mer över människorna i ett samhälle: individens egna önskningar och val, eller gemenskapens (kollektivets) normer och krav (familj, släkt, grupp, samfund, stat)? Per Ewert använder flitigt begreppet *sekulärindividualism* i sin framställning, en kombination (en starkt religiös individualism skulle inte vara sekulär).

Det tredje viktiga begreppet är *autonomi*. Också det förstås bäst (i den här sociologiska betydelsen) genom sina motpoler: autonomi är motstånd mot det som begränsar individen. Per

---

² I kristet senlatin betyder *saeculum* och *saecularis* ”(som hör till) denna tiden, världen, timligheten”.

³ Dimensionerna individ-kollektiv är också användbara i Bibeln. När Johannes Döparen kritiserar ”Säg inte att vi har Abraham till far”, så kritiserar han judar som har sin identitet som delar av kollektivet ”Abrahams barn” – på bekostnad av individuell omvändelse, ”Gör bättring!” Samtidigt är kollektivet-gemenskapen i kyrkan-församlingen-Kristi-kropp mycket viktig. ”**I en och samme Ande är vi alla döpta för att höra till en och samma kropp**”, 1 Kor. 12:13.

Ewert använder sig av tre sådana motpoler: *gemenskapen*, *auktoriteter* och *Det Heliga*. "Gemenskap" kan vara familjen, men också större sammanhang, längst bort staten eller det globala. "Auktoritet" kan vara föräldrar, lärare, myndigheter osv. "Det heliga" kan vara ett religiös samfund men också mer abstrakt en religiös tro eller tradition.

De här begreppen är verktygen när Per Ewert följer Sveriges politiska historia genom 1900-talet, då landet börjar som ett traditionsbundet lutherskt land och går in i 2000-talet som världens mest "sekularindividualistiska" samhälle. Det senare påståendet har också en precis innebörd: så är det i **Ronald Ingleharts** och **Christian Welzels** *World Values Survey* (görs med 5 års mellanrum) "kulturkartan". Kartan har en axel med "överlevnadsvärden" mot vänster och "självuttryck" mot höger, och traditionella värden nedåt och sekulära världen uppåt. På kartan har världens länder prickats in enligt sina "koordinater" på dessa axlar, och där hamnar Sverige längst till höger (maximalt självuttryck), och högst upp (störst sekularisering), alltså "världens mest sekularindividualistiska land". Sverige ligger inom ett område på kartan som kallas "protestantiska Europa" med Danmark och Norge nära intill, och Finland litet längre ner. Längst bort, nere till vänster finns området "Afrika-islam".

Per Ewert beskriver 1900-talets sekularisering som "övertagandet" av tre områden i det svenska samhället: kyrkan, skolan och familjen. De tre skeendena följer också i stort tidsmässigt så: politiseringen av Svenska kyrkan från början av 1900-talet var fullt genomförd med det extra kyrkomötet 1958; sekularindividualismen, autonomin och "ultraprogressivismen" kröntes med 1969 års läroplan för

grundskolan; och från och med 70-talet riktades ansträngningarna mot familjen.

Boken blir mycket läsbar när författaren "hänger upp" mängden av citat från rapporter, statliga utredningar och partiprogram på några kända socialdemokrater i svensk 1900-talspolitik: **Harald Hallén** (1884–1967), "prästen som tog makten från prästerna, **Arthur Engberg** (1888–1944), "Kristendomens huvudfiende som bytte fot", partiledaren **Per Albin Hansson** (1885–1946), "den religionsfientlige marxisten", **Alva Myrdal** (1902–1.2.1986), "oberoendets okrönte drottning", **Stellan Arvidsson** (1902–1997), "sekularisten och skolreformatorn", partiledaren **Tage Erlander** (1901–1985), "den pragmatiske landsfadern", och partiledaren **Olof Palme** (1927–28.2.1986), "den intellektuelle radikalen".

Politiseringen av Svenska kyrkan i början av boken är kanske inte huvudsaken, men av särskilt intresse för lutherläsare. Det är till och med svårt för en finländare att leva sig in i den totala symbiosen mellan Svenska kyrkan och Konungariket ännu i början av 1900-talet. Rätt att fritt utträda, och slopandet av "evangelisk bekännelse" för tjänstemän kom först 1951 (och fortfarande ska monarken vara av evangelisk bekännelse)! Varför var kyrkan överhuvudtaget intressant för maktpartierna? En så traditionellt och geografiskt total organisation i riket som kyrkan kunde inte lämnas obeaktad: den måste kontrolleras. Ett politiskt argument som idag låter rätt originellt var att kyrkan inte fick lämnas åt "enbart troende" – det kunde ha resulterat i en farlig "sektarism"! En faktor som på sitt sätt betydde "öppna dörrar" i kyrkan var ett rätt liberalt och humanistiskt prästerskap, i motsats till bibel- och bekännelsetroget. Liberalteologin

spirade i de teologiska fakulteterna där regeringen utnämnde professorerna.

Politiseringen genomfördes nerifrån upp med omorganiseringar av församling och kommun på lokalplanet, valsättet för biskopar, upp till kyrkomötet.

Socialdemokraterna satt vi makten enastående länge, från 1932 till 1976 (44 år), och mycket genomfördes under den hegemonin. Ett slags slutpunkt i fråga om kyrkan var införandet av kvinnliga präster på 50-talet (s. 177-187). Den hade varit aktuell inom socialdemokratin redan från 1920- och 30-talet, men 1950 publicerades en utredning om vägar att införa kvinnliga präster. Uppdelningen inom kommittén var tydlig mellan minoriteten som hänvisade till bibliska argument, och majoriteten som hänvisar till att ”i ett statskyrkosystem” kan inte de kyrkoaktivas syn eller bibliska argument avgöra. Frågan måste avgöras enligt principer som allmänt gäller statstjänster.

1957 är det läge för kyrkomötet att rösta om förslaget, och det förkastas med 62 röster mot 36. Några veckor efter det lämnar Centerpartiet regeringen och socialdemokraterna får fria händer, och den nya justitieministern **Ingvar Lindell** väljer att framställa propositionen igen, med hot om att avskaffa kyrkomötets vetorätt. Följande år 1958 inkallas ett nytt kyrkomöte med diverse organisatoriska justeringar – och nu blir det klar majoritet för ändringen!

Förstå det den som kan!

Biskop **Anders Nygren** kommenterade skeendet med att Svenska kyrkan nu (1958) blivit ”en kyrka av svenska staten, inorganiserad i denna och utan egentligt självständigt liv”. Kapitlet om prästämbetet på 1950-talet är kanske inte centralt i boken, men är för oss av särskilt intresse. Mycket annat

spännande, absurt och halsbrytande finns det att läsa om i boken. Mycket ljus faller över det till synes enkla uttrycket "Politik gör skillnad." Samhället ser inte ut som det gör för att "utvecklingen" obönhörligt rullar framåt, utan för att individer med de mest skiftande visioner har arbetat flitigt och segdragat mot de syner man sett – och ibland fått makten att förverkliga dem.

På påsksöndagen 2.4. är det riksdagsval i Finland.

Nytt i kyrkan?

För det första har inget kyrkomöte makt att förordna nya trosartiklar, även om den Helige Ande vore med i dem. Ty inte heller apostlamötet i Jerusalem (Apg. 15), förordnar något nytt i förhållande till tron, utan, såsom St. Petrus förkunnar, också alla deras förfäder har trott att människan blir salig enbart genom Kristi nåd utan lagens gärningar.

För det andra har kyrkomötet makt och skyldighet att förhindra tillkomsten av nya trosartiklar och fördöma dem pga. den heliga Bibeln och den gamla tron. Så fördömer t.ex. kyrkomötet i Nicaea Arius' nya lära, kyrkomötet i Konstantinopel Nestorius' nya lära och kyrkomötet i Kalcedon Eutykes nya lära.

För det tredje har kyrkomötet ingen makt att förordna nya goda verk, och kan heller inte göra det. Ty i Bibeln finns redan alla goda verk väldigt tydligt befallda. Vilket gott verk kunde man hitta på som inte hörde till kärleken (1 Kor. 13:13)? Men om det inte vore av kärleken, hurdant gott verk vore det då? – –

För det fjärde har kyrkomötet makt, och även skyldighet, att fördöma onda gärningar (som är i konflikt med kärleken) enligt Bibeln och den gamla kyrkliga sedvänjan, och bestraffa privatpersoner, såsom kyrkomötet i Nicaea bestraffade biskoparnas och diakonernas ärelystnad och andra laster.

Martin Luther

s. 137-138, Yksin armosta, Lutheria vuoden jokaiselle viikolle

Andra sönda- gen i Fastan

Bön och tro

Av André Djupsjöbacka

En i folkskaran svarade honom: "Mästare, jag har kommit till dig med min son som har en stum ande. Var den än får tag i honom slår den omkull honom, och han tuggar fradga och gnisslar tänder och blir stel. Jag bad dina lärjungar driva ut den, men de kunde inte." Jesus svarade dem: "Detta släkte som inte vill tro! Hur länge ska jag vara hos er? Hur länge ska jag stå ut med er? Hämta honom till mig." Och de kom med honom till Jesus.

Så snart anden fick se honom slet den och ryckte i pojken, och han föll till marken och vred sig och tuggade fradga. Jesus

frågade hans far: "Hur länge har det varit så med honom?" Fadern svarade: "Sedan han var barn. Ofta har den kastat honom i elden och i vattnet för att ta livet av honom. Men om du kan, så förbarma dig över oss och hjälp oss!" Jesus sade till honom: "Om du kan? Allt är möjligt för den som tror." Genast ropade barnets far: "Jag tror. Hjälp min otro!" Jesus såg att folk strömmade till, och han sade strängt till den orena anden: "Du stumma och döva ande, jag befäller dig: far ut ur honom och kom aldrig mer in i honom!" Anden skrek och ryckte våldsamt i honom och for ut. Pojken var som livlös, och de flesta sade att han var död. Men Jesus tog hans hand och reste upp honom, och han stod upp. När Jesus hade kommit inomhus och lärjungarna var ensamma med honom, frågade de: "Varför kunde inte vi driva

ut den?" Han svarade: "Den sorten kan bara drivas ut med bön." (Mark. 9:17-29).

Mark. 9:17-29 hör till en av de texter i Nya Testamentet som jag länge stört mig på.

Varför? Jo, när jag läst texten har jag fått intrycket att Jesus framstår som någon slags självhjälpsguru, och jag är säker på att många sekulära människor, när de hör texten, gör samma tolkning. I texten har vi en pojke som är besatt av en ond ande, och Jesus säger förmanande åt sonens far: **"Allt är möjligt för den som tror"**.

I mina öron låter Jesus som en självhjälpsguru som säger: "Du måste tro mer på dig själv. Med ett bättre självförtroende kan du göra vad som helst. Behöver du ett blankt L i studenten? Du måste tro mera på dig själv. Allt är möjligt för den som tror."

Utan tvekan finns det många framgångsteologer i

USA som för vidare just denna tolkning i sina predikningar.

Men är det verkligen det som texten är ute efter? Vad menar Jesus när han talar om "tro"? Är det verkligen "bättre självförtroende"?

I kapitel 10:35-45 kommer Jakob och Johannes till Jesus med en begäran att få sitta på Jesu högra och vänstra sida, när Guds rike kommer i makt och härlighet. Jesus nekar dem detta privilegium, och vi kan direkt konstatera att Jakob och Johannes knappast lider av brist på självförtroende. Snarare har de en för hög syn på sig själva. "Tro" kan alltså omöjligt betyda "bättre självförtroende".

Men vad är det då som Jesus är ute efter, när han talar om "tro"? För att verkligen förstå detta räcker det inte med att läsa endast Mark. 9:17-29, det räcker inte ens med att läsa hela kapitel 9, utan man måste läsa både kapitel 8, 9 och 10, kanske helst

hela Markus, för att inse vad Jesus här menar med "tro".

Vår text från Mark 9:17-29 föregås av berättelsen om Jesus på förklaringsberget. Före det, i kapitel 8:27-30, har vi en situation där Jesus frågar lärjungarna vem folket och lärjungarna själva anser att Jesus är. Petrus svarar frimodigt och korrekt: **"Du är Messias"**. Petrus har, till synes, en rätt "tro".

Men när vi kommer till Mark 9:17-29 märker vi att det är som om någonting fortfarande saknas. Lärjungarna bekänner visserligen att Jesus är Messias, men Jesus förebrår dem fortfarande för deras avsaknad av tro. De försöker driva ut en ond ande, men de klarar inte av det. Jesus svarar: **"Detta släkte som inte vill tro! Hur länge ska jag vara hos er. Hur länge ska jag stå ut med er?"** Det är uppenbart att det fortfarande är någonting i lärjungarnas "tro" som saknas, vilket gör att de inte kan driva ut den onde anden.

Vad är det som saknas i lärjungarnas tro? Svaret hittar man gång på gång under kapitel 8, 9 och 10, vilket avslöjar att detta tema är nyckeln för Markus förståelse av ordet "tro". I Mark 8:31-33, just efter att Petrus bekänt Jesus som Messias, tar Jesus och förklarar åt lärjungarna att han måste lida, dö och uppstå. Petrus tar honom åt sidan och förklarar att Jesus har fel, så kan det ju inte vara! Jesus talar också om sitt lidande och sin död i 9:12, 30-32, 10:32-34, och 35-45, för att betona ärendets vikt och göra saken helt klar, men han möts ständigt av oförståelse från lärjungarnas sida.

Vad är det som brister i lärjungarnas "tro"? Lärjungarna ser i Jesus en Messias, men inte en Messias som ska lida, dö och uppstå. De kan inte omfatta det Jesus säger i 10:45: **"Människosonen har inte kommit för att bli betjänad, utan för att tjäna och ge sitt liv till lösen för**

många.” Detta är, enligt Markus, en rätt ”tro”, och det är denna ”tro” som lärjungarna fortfarande saknar.

Så långt om den rätta tron. Nu ska vi behandla ett annat tema som är centralt i vår text, och det är läran om de onda andarna. I evangelierna möter vi oftast de onda andarna genom spektakulära berättelser om de åkommor som de förorsakar människorna, innan Jesus driver ut dem och botar människan.

I Nya Testamentet är egentligen besatthet av onda andar eller djävulen ett bredare fenomen, som inte bara är förknippat med de här mer spektakulära berättelserna om andeutdrivning. Enligt Nya Testamentets författare är nämligen alla människor, som saknar tro, besatta av djävulen. Detta kan man lägga märke till när man läser Ef. 2:1-2: **”Också er har Gud gjort levande, ni som var döda genom era överträdelser och synder. Tidigare**

levde ni i dem på den här världens sätt och följde härskaren över luftens välde, den ande som nu är verksam i olydnadens barn.” Innan en människa fått trons och dopets gåva följer hon **”härskaren över luftens välde, den ande som nu är verksam i olydnadens barn.”** Samma tema finns i Joh. 8:44, där Jesus konstaterar att de otroende judarna har djävulen till sin far och följer honom.

I såväl Gamla som Nya Testamentet finns en uppfattning om att avgudarna egentligen inte är några gudar utan snarare onda andar. De som tillber avgudarna tillber och följer i verkligheten onda andar, och detta sägs helt uttryckligen i 1 Kor. 10:20 och 5 Mos. 32:17. Och, det är inte bara de som följer avgudarna som egentligen följer onda andar, utan även alla som följer falsk lära, vilket görs klart i 1 Joh. 4:1. Skulle Nya Testamentet ha skrivits idag skulle

författarna sannolikt tillagt diverse världsliga antikristliga politiska ideologier, vars följare genom sitt falska leverne och sin nedbrytande lära avslöjar vem de sist och slutligen tjänar, trots att de själva är lyckligt ovetande om detta faktum.

Uttrycket att "tillbe Mammon" används i både evangelierna och breven, som ett uttryck för de människor som först och främst söker rikedom och välstånd i denna världen, framför den kommande. Jag har alltid förstått detta tal om att "tillbe Mammon" som en vacker poetisk metafor, men i ljuset av Nya Testamentets förståelse av att avgudarna är onda andar är det faktiskt mer troligt att författarna verkligen tänker sig att Mammon är en ond ande, som tar folk i sin besittning när de överger evangeliet för världslig vinst. I detta ligger en allvarlig varning för oss alla.

Bibeln upprätthåller en världsbild där den inte finns något mellanplan. Antingen är man "besatt" av Guds helige Ande eller så är man besatt av djävulen och hans onda andar och tillber dessa avgudar. Som en intressant fotnot, detta var kanske ännu tydligare enligt den gamla kyrkohandboken, före reformen 1811. I den gamla kyrkohandboken bedrevs alltid en exorcism i samband med dopet. Detta har att göra med grunduppfattningen att en människa, om hon inte ägs av Gud, så ägs hon av djävulen, varför djävulen naturligt drivs ut i samband med dopet.

Till sist, tillbaka till texten. Vilken tro är det som är kapabel att driva den onde anden ur människan och göra henne fri?

Det är tron på Jesus, tron på Människosonen, som inte har **"kommit för att bli betjänad, utan för att tjäna och ge sitt liv till lösen för många."**

Andra söndagen i Fastan⁴

När de sedan kom tillbaka till folket, gick en man fram till Jesus och föll på knä för honom och sade: "Herre, förbarma dig över min son! Han är månadssjuk och svårt plågad. Ofta faller han i elden och ofta i vattnet. Jag tog honom till dina lärjungar, men de kunde

inte bota honom." Jesus svarade: "Detta fördärvade släkte som inte vill tro! Hur länge ska jag vara hos er? Hur länge ska jag stå ut med er? Hämta hit honom till mig." Och Jesus talade strängt till den onda anden, och den for ut ur honom. Från den stunden var pojken botad.

När lärjungarna hade blivit ensamma med Jesus, kom de fram och frågade: "Varför kunde inte vi driva ut den?" Han svarade: "Därför att ni har så lite tro. Jag säger er sanningen: Om ni har tro, bara som ett senapskorn, ska ni säga till det här berget: Flytta dig dit bort, och det kommer att flytta sig. Ingenting kommer att vara omöjligt för er." (Matt. 17,14–20).

---

⁴ St Louis-utgåvan VII, 331–336, från Luthers utläggning av Matteus 1–18 1538.

"Bön och tro" (tidigare *"Den kämpande tron"*) 2 årgången: Mark 9,17ff, motsvarande evangelium Matt 17,14–21.

Den här månadssjukan var besatt av en synnerligen ond ande enligt berättelsen i Markus 9:17–29: den var **döv och stum och var den än får tag i honom slår den omkull honom, och han tuggar fradga och gnisslar tänder.** Det finns nämligen olika slags andar liksom det också finns olika slags människor, och de behärskar ett rike och en organisation fram till domedagen, då Kristus **gör slut på varje välde, varje makt och kraft** (1 Kor 15:24). Kanske hade flera andar samtidigt besatt den här människan, som i en annan berättelse där en ande kallas "Legion" [Legion: En romersk armé med ca 6000 man.] (Luk 9:30)? ...

DET ÄR FÖRSKRÄCKLIGT ATT höra hur djävlarne, med Guds tillåtelse, har fräckheten och makten att en enda stackars människa ansätts av så många mäktiga, synnerligen onda och lömska andar, liksom när

en ensam hind eller get jagas av lejon och vargar och andra vilda djur. Som ordspråket säger: nio bålgetingar eller hästbromsar dödar en häst. Denna berättelse målar upp för oss Guds oändliga godhet, så att vi lär oss att frukta och söka oss till hans hjälp. För utan sådan nöd och elände skulle vi bli säkra föraktare av Gud och all hans godhet. Därför, liksom hungern gör brödet, och törsten vattnet godare, så gör denna Guds vrede och Satans rasande Guds barmhärtighet allt dyrbarare för oss. Av den orsaken tvingas Gud att vredgas så förskräckligt att han kan göra rum för sin barmhärtighet.

DÄRFÖR BESKRIVER MARKUS (Mark. 9:17ff) så utförligt för oss hur den här människan på så många sätt plågades av djävlarne, och lägger till den förtvivlade situationen då inte ens lärjungarna hade kunnat befria henne – allt detta för att visa hur övermåttan vredgad

vreden var, eller, som Paulus säger, **för att synden skulle avslöjas som synnerligen syndig** (Rom. 7:13), och Kristus bli förhärligad i sin makt, han som ensam kunde driva ut en sådan ande.

EGENTLIGEN GER KRISTUS båggedera skulden då han anklagar både den månadssjukas **far** och hela **släktet**, och **lärjungarna** för otro. Ännu märkligare är att han lägger till: **"Den sorten kan bara drivas ut med bön och fasta"** (Mark. 9:29; Matt. 17:21) samtidigt som han säger både till fadern **"Allt är möjligt för den som tror"** (Mark. 9:23), och till lärjungarna ännu tydligare: **"Ingenting kommer att vara omöjligt för er"** (Matt. 17:20).

Frågan uppstår osökt: Hur går det här ihop? Det är en verklig motsägelse då han säger: Djävulen kan inte drivas ut utom genom bön och fasta – och ändå kunde han drivas ut genom tron, och för otrons skull kunde han inte drivas ut.

Det här verkar att stå i stark motsägelse. Det strider ju mot varandra: att blir utdriven genom tron, utan fasta; och: inte genom tron, utan endast genom bön och fasta bli utdriven. Och texten säger ju inte heller att Jesus själv drev ut denna djävul genom bön och fasta, utan helt enkelt genom sin befallning.

VAD SÄGER VI NU? När vi inte blir rättfärdiggjorda genom våra gärningar, hur skulle vi kunna göra under genom dem? Till det kommer ytterligare att djävulen inte bryr sig om gärningarna, utan endast om ordet och tron, som Petrus säger: **Er fiende djävulen går omkring som ett rytande lejon och söker efter någon att sluka. Stå emot honom, orubbliga i tron** (1 Petr. 5:8f). Svar: Om vi inte har något att säga här, så ska vi ge Gud äran och säga att vi inte vet det. Kristus ger ju en särskild förklaring om detta slags djävul då han säger **"Den sorten kan bara**

drivas ut med bön och fasta." Det låter som om han ville säga: Andra slags djävlar kan drivas ut utan bön och fasta, men den har sorten fordrar bön och fasta. Samtidigt hävdar han ju klart att det finns olika slags djävlar.

VIDARE TÄNKER JAG att Kristus med de här orden ville förklara djävlarernas organisation (*politia*), nämligen att somliga är förordnade till den synden, andra till andra synder, så att några är högmodsdjävlar, andra avundsdjävlar, andra hordjävlar. Och att varje slag av dem har sina förmän, satta över de olika lasterna, liksom över vissa anförtrödda provinser. Liksom Italiens ande är en högmodssande, Tysklands ande en frosseriets och supandets ande, Greklands ande en lögnens och lättsinnighetens ande, Frankrikes ande en otuktens och trolöshetens ande osv. Så har också bland enskilda människor de

enskilda lasterna sina vissa andar, och särskilt den anden vars last hänger vid den människans.

NÄR DET ALLTSÅ HETER "**Den sorten kan bara drivas ut med bön och fasta**" förstår jag orden helt enkelt så, att därmed visas vilken last detta slag av djävul är satt över, i det här fallet fylleriets (*crapula*) och lathetens eller likgiltighetens (*acedia*) ande. Därför måste de troende akta sig för dessa djävlarers laster, som Kristus säger på ett annat ställe: "**Men akta er för att tynga era hjärtan med festande, rus och livets bekymmer**" (Luk. 21:34). Han säger ju detta till de troende, för att de inte i förlitan på den påbörjade tron snarkar i säkerhet och frossar och super, som om de lasterna inte var farliga. Summa: Eftersom han säger att apostlarna väl hade kunnat driva ut denna djävul om de hade haft tro, och hävdar att deras otro var orsaken,

så är det säkert att han med "bön och fasta" syftar på något annat än vad en ouppmärksam åhörare skulle uppfatta, nämligen det jag redan sagt, att han vill visa på djävulens last, eller varna de troende att akta sig för frossande, svampande och likgiltighet, så att de säkert vet att sådana gärningar inte är goda utan djävulska. Det vill säga det samma som den redan citerade versen säger: **Men akta er för att tynga era hjärtan med festande, rus och livets bekymmer.**

DEN, SOM DET HÄR INTE ÄR tillräckligt för, får ha sin uppfattning och tro att detta slags ande inte drivs ut annat än genom bön och fasta, och att detta är något speciellt för de djävlarne. Men han bör sedan kunna förklara hur djävulen kan drivas ut med bönen och fastans gärningar utan tro. För när han säger "utom genom bön och fasta" så utesluter han helt säkert med de orden allt som inte är bön och

fasta. Följaktligen utesluts både tron och kärleken med alla andra dygder och handlingar. Men att tron och kärleken utesluts är gudlöst, förutom att det är orimligt. Därför, liksom man måste medge att djävlarne drivs ut med bön och fasta genom tron och i tron, så måste man omvänt medge att de drivs ut genom tron utan gärningar. För de klara orden följer ju: **Om ni har tro, bara som ett senapskorn, ska ni säga till det här berget: Flytta dig dit bort, och det kommer att flytta sig.** Och ännu tydligare säger han: **Ingenting kommer att vara omöjligt för er.**

Av det följer: eftersom ingenting är omöjligt för en tro, stor som ett senapskorn, så är inte heller utdrivandet av detta slags djävul omöjligt för en sådan tro. Därför måste orden "utom genom bön och fasta" nödvändigtvis betyda något annat än vad de låter som, annars lär Kristus

motsägelser. Därför är det sannolikt att Kristus härmed har velat på samma gång undervisa om nykterheten, som jag sade ovan.

MÅNGA (särskilt *Münzer*⁵) har gycklat med Jesu ord **Tro som ett senapskorn**. Tidigare i evangeliet (Matt. 13:31) liknar Jesus **himmelriket** vid ett senapskorn, här liknar han **tron** vid det. Men eftersom tron och himmelriket finns tillsammans, och båda verkar och utsätts för det samma, så är det lätt att förstå liknelsen gällande bådadera.

VI LÄGGER ÄNDÅ DET ÅT SIDAN nu, och tar till oss orden i deras enkla grammatiska betydelse, nämligen att tron – också en liten och ny tro, om det bara är en sann och viss tro – alltid kan göra under, särskilt i den första kyrkan på apostlarnas tid, då kyrkans

grund skulle läggas och det var nödvändigt med under. Därför har också många, också mindre helgon, gjort under vid kyrkans början, likadana som apostlarnas under, som ändå var större heliga. Men sedan tron och kyrkan upprättats i hela världen har tecknen upphört. Slutligen har de yttersta tiderna kommit då Antikrist gör under, falska och lögnaktiga under för att bedra de otrogna, som Paulus säger (2 Thess. 2:9–11).

OM NÅGON ÄNDÅ VILL filosofera kan han avhandla senapskornets natur och form. Han kan säga att senapskornet är runt till formen; därför ska också tron vara rund, det vill säga den ska tro alla artiklarna – också om det är en än så liten tro. För den som inte tror rätt i en artikel, han tror

---

⁵ *Thomas Münzer*, född 1489, radikal reformator som avrättades i bondeupproret 1525.

inte rätt i alla, som Jakob säger: **Den som håller hela lagen men bryter mot ett enda bud är skyldig till allt** (Jak. 2:10). Eller: den som tvivlar på en artikel, eller inte tror den (särskilt om det är av oersonlighet), han upplöser kornets rundhet, och kan på det sättet inte göra något gott. Vidare har senapen enligt sin natur skarp smak, det vill säga tron kommer att möta korset, och genom prövningar drivas till att ropa och åkalla Gud. Så är alltså den runda tron en gåva av Nådens Ande; och tron med skarp smak väcker Bönens Ande. Den tron gör nu gott; tidigare gjorde den också under, när det var nödvändigt, enligt ordet: **Men över Davids hus och över Jerusalems invånare ska jag utgjuta nådens och bönens Ande** (Sak. 12:10).

1. LOV, PRIS OCH TACK, o Jesus min, för allt vad du har gjort! Du har mig köpt att vara din för evigt – o hur stort!

2. I SJÄLVFROMHET JAG sökte tröst, gick vilse på min stig. Du med din milda herderöst mig kallade till dig.

3. TACK, ATT DU MED din helge And' har sökt och kallat mig och gjort mig fri från otrons band och lärt mig känna dig!

4. JAG TROR, O HERRE, styrk min tro! Sköt om mig, Herde god, och lär mig alltid ha min ro i dig och ditt blod!

5. O, GE MIG NÅD att lyda dig, led mig i dina spår! För alla felsteg tukta mig, att jag ej vilse går!

SH 337:1-5

Text: Okänd

Melodi: Joseph Haydn

Vad är Evangelium?

av Helge Hilden⁶

Vår kristna lära inleds med ett stycke, som har fått rubriken "Vårt livs viktigaste angelägenhet". De orden kunde stå som rubrik för hela vår kristendom och allt som gäller den. Kristendom är inget tidsfördriv, ingen fritidsysselsättning, utan vårt livs viktigaste angelägenhet.

När vi öppnar Bibeln märker vi emellertid att många av dess enskilda ord och avsnitt redan som sådana gör anspråk på att vara uttryck för vårt livs viktigaste angelägenhet. Tänk i synnerhet på många av Jesu ord. Han har sagt: "**Sök först efter Guds rike och hans rättfärdighet**". Visst är detta vårt livs viktigaste angelägenhet. Han har sagt: "**Om ni inte omvänder er och blir såsom barn, skall ni aldrig komma in i himmelriket**". Han har talat om pånyttfödelsens nödvändighet och ätandet av sitt kött och blod och mycket annat som är viktigare än något annat för oss.

Till frågorna om vårt livs viktigaste angelägenhet ansluter sig nu även den fråga som Paulus avhandlar här i 1 Kor.15, frågan om evangeliets innehåll.

Den är viktig därför att den är så aktuell. Aldrig har väl evangeliets innehåll varit tolkat på så många vis som på vår tid. Och ändå är evangelium ett och sanningen en. Och endast sanningen kan göra oss fria.

---

⁶ Inga uppgifter finns om när och var Helge Hildén har hållit föredraget.

Den är viktig även därför, att vår Herre Jesus BETROTT oss med försoningens ord och BEFALLT att evangelium skall predikas. Själv har han predikat "GUDS EVANGELIUM" och sagt: "TRO EVANGELIUM". Och det är hans testamente: "Gå ut och predika EVANGELIUM för allt skapat". Och han har sagt, att till detta evangelium skall ingenting läggas. " DETTA EVANGELIUM OM RIKET SKALL BLI PREDIKAT I HELA VÄRLDEN, till ett vittnesbörd för alla folk. Och sedan skall änden komma".

Vad är evangelium?

Inför denna fråga kan varken predikant eller lyssnare få ett enklare eller mera entydigt svar än det som Paulus ger här i 1 Kor. 15. **"Bröder, jag vill påminna er om evangeliet som jag predikade för er, som ni tog emot och som ni står fasta i. Genom evangeliet blir ni frälsta, om ni håller fast vid ordet som jag förkunnade. Annars var det ingen mening med att ni kom till tro. Jag förde vidare till er det allra viktigaste, vad jag själv har tagit emot: att Kristus dog för våra synder enligt Skrifterna, att han blev begravd, att han uppstod på tredje dagen enligt Skrifterna"**.

Detta var alltså evangelium enligt Paulus. Vi förs åter till urevangeliet, det enda egentliga evangeliet. Förbi alla mänskliga senare påfund, förbi alla patentlösningar i frälsningens sak ser vi här den apostoliska grundvalen, där Kristus själv förblir hörnstenen. Den som suckar efter klarhet, finner den alltså här. Och frågar vi vad som är sanning, så är den här. Detta evangelium skall predikas intill änden och det skall utsluta allt annat evangelium.

Men är detta nu någonting för oss? Det är som om detta budskap skulle gå förbi oss och det vi nutida människor väntar oss.

Då är det att märka, att "Guds evangelium" inte kommit oss till hjälp i våra förväntningar, utan i vår nöd. Evangelium är svar på den nöd som är verklig i vårt gudsförhållande. Och då kunde det sägas, att Pauli evangelium, det ursprungliga apostoliska evangeliet, som vi har att fasthålla, tar sikte på vår SYNDANÖD och vår ANDLIGA DÖD.

Nöden i att vara en syndig människa är en förfärlig nöd. Ty den som är underkastad synd är även underkastad dom. Och den som är under Guds dom är utan Gud och utan hopp i världen.

Nöden i att vara en syndig människa har kommit över oss genom att vi är människor. **"Genom en enda människa har synden kommit in i världen och genom synden döden; och så har döden kommit över alla människor"** (Rom. 5:12). Betvivlar du alltså din synd och ditt ansvar: se på din död. Se hur alla dör och även du skall dö. Syndens lön är döden. Utan synd är ingen död.

Men nu säger Paulus, att **"Liksom de många stod som syndare genom en enda människas olydnad,"** – genom den förste Adam – **"så ska också de många stå som rättfärdiga genom den endes lydnad"** – Kristus Jesus. (Rom. 5:19)

Och det är evangeliets grund och innehåll.

Därför heter det, att KRISTI DÖD hör till evangeliets huvudstycken. Vi som var underkastade döden för vår synds skull och alltså bar på vår synds ansvar, vi har **"nu blivit rättfärdiggjorda i och genom Jesu blod"** (Rom. 5:9).

Vi är FÖRSONADE i den döden. (Rom. 5:10) Vi är helgade i den döden (Hebr. 10:14). Och vi är i den döden t.o.m. rättfärdigförklarade genom en rättfärdigförklaringsdom och genom skänkandet av en rättfärdighetsgåva till syndare.

Att som människa trots sin synd (Rom. 5:8) se sig rättfärdig för Gud i blodet och genom blodet allena, det är något outsägligt stort. Det är att ha fattat evangelium. Att därtill se, att Jesu död genom BEGRAVNING är stadfäst som en verklig död det stadfäster vår rättfärdigförklaringsdom inför Gud som ett lika verkligt faktum. Och det att Kristus UPPSTÅTT betygar, att det värv han gick in i, när han för vår skull blev en förbannelse, är FULLGJORT. I Hebr. 9 sägs det att Kristus har **”gått in i det allra heligaste en gång för alla, ... och vunnit en evig återlösning.”** När han GICK, hade han synder med sig, som han bar i sin kropp upp på förbannelsens trä. När han som uppstånden KOM, hade han Guds rättfärdigförklaring med sig. Som Aron i Gamla förbundet räckte han ut sina händer till ett **”Herren välsigne dig och bevare dig...”** Han välsignade, med blodets välsignelse, med den eviga förlossningens välsignelse.

Tack vare detta evangeliums huvudstycke om Kristi död, begravning och uppståndelse, kan vi alltså sjunga: *”Rättfärdig blev världen i Frälsarens blod, som skulden gjort god. Rättfärdig förklarad, när Jesus uppstod”* (SH 98). I Kristi död är synden FRÅNTAGEN OSS. I hans uppståndelse är den utplånad. I Kristi död är vår rättfärdighet vunnen. I hans uppståndelse är den avkunnad, oss till glädje och evig sällhet.

Detta ville Paulus påminna om, ständigt påminna om. Detta skulle alla, som mottagit evangelium tro. Detta skulle de hålla fast vid. Ty genom det skulle de ha frälsning från synd och dom.

Evangelium om Kristi död, begravning och uppståndelse innehåller emellertid mer än rättfärdighetsförklaringen och rättfärdighetsgåvan. I detta evangelium om syndernas förlåtelse där Kristus blivit vår frid genom att han brutit ner

skiljemuren och gjort om intet budens stadgelag, är även liv. Och livet är gemenskap med Gud i den helige Ande.

Hur når vi det liv som i Kristi död och uppståndelse blivit vår rätt? Hur finner vi det?

Det livet behöver inte sökas fjärran ifrån. Just därför är det också ett evangelium i dessa Pauli ord. Det finns ett bibelställe som är ovanligt likt detta i 1 Kor. 15:3, 4. Jämför härmed Rom. 6:3, 4! **"Eller vet ni inte att alla vi som är döpta till Kristus Jesus är döpta till hans död? Vi är begravda med honom genom dopet till döden för att leva det nya livet, liksom Kristus är uppväckt från de döda genom Faderns härlighet."**

Här kommer bara ett litet ord till; ordet "dop" och "döpta". Men genom detta lilla ord slås en väldig bro från Golgata och blodet till dig och din själ. Han, som där på Golgata blev din rättfärdighet och frid, han blir i dopet ditt liv, din frälsning. Han är inte mer fjärran, utan har kommit nära och med honom har livets uppståndelsekrafter brutit in i varje döpt människas liv.

"Vet ni då inte..."

Så har ett i sig syndigt, men i och genom Kristi blod rättfärdiggjort människobarn på Guds rättfärdigförklarings grund fått det, som rättfärdighetsgåvan öppnade: livet, Guds närhet.

Paulus skriver till Efesierna (2:13): **"genom Kristus Jesus, har ni som tidigare var långt borta kommit nära genom Kristi blod."** Det har han gjort genom DOPET. I sin synd döda, men FRÅN sin synd friförklarade människor har där fått sin kristliga begravning i Kristi döds förtjänst. Och denna begravning med Kristus hade en frukt; det var dess mening: uppståndelseliv i människors själar. **"För om vi är förenade med honom i en död som hans, ska vi också vara det i en**

uppståndelse som han” (Rom. 6:4). Härtill kan ännu läggas Pauli ord till Kolosserna: 2:12-14. ”I dopet blev ni också uppväckta med honom genom tron på Guds kraft, han som uppväckte honom från de döda. Ni var döda genom era överträdelser och er oomskurna natur, men också er har han gjort levande med Kristus. Han har förlåtit oss alla överträdelser och utplånat skuldebrevet som vittnade mot oss med sina krav. Det tog han bort genom att spika fast det på korset.”

Så har då verkligen människor som varit fjärran kommit nära. Så har då Herren visat, att hans ord är sant. Så har då ett evangelium om både syndernas förlåtelse och liv skänkts oss. Rättfärdighetsgåvan gäller för Gud. Och livets gåvor har börjat flöda ner.

Kan vi då önska oss något mer än vad vi har här? I syndernas förlåtelse är friden med Gud och det fria tillträdet till Fadern. I dopet är vi födda på nytt ovanefter till ett liv om vilket Jesus sagt: **”Den som lever och tror skall aldrig någonsin dö!”**

Luthers kommentar över Genesis 11

ENLIGT LUTHER'S WORKS VOL. 2.

Översatt till svenska av *Tord Carlström*

Jag ville väcka uppmärksamhet vid dessa fakta⁷ beträffande de två första frågorna i avsikt att ingen skulle få den uppfattningen att vi antingen inte har kännedom om sådana saker eller inte har läst om dem. Om vi har fel när vi vidhåller att Abraham var den förstfödde så är felet sådant som varken skadar vår tro eller fördömer oss. Inte heller strävar jag till berömmelse som ett resultat av dessa diskussioner; ty jag vet att Gud fördelar sina gåvor så som Han gör, inte för att vi skall överglänsa andra genom dem eller förakta andras åsikter men för att tjäna dem som har behov av vårt arbete på detta område.

När texten säger om Haran att han dog עַל פְּנֵי־מָוֶת (hebr.: *al-pöne tera*) i närvaro av sin fader, i landet där han föddes, är det lätt att förstå. Detta avser att påvisa hur Haran dog innan Abraham och hans fader Tera lämnade Kaldeen. Med flit låter jag bli att beakta det judiska pratet som Lyra återger: att Haran omkom när han blev kastad i en eld, men att Abraham bevarades i elden för att han hade en starkare tro. Josua är ett mera trovärdigt vittne då han uttryckligen säger (24:2): "**På andra sidan floden** (dvs. i Mesopotamien) **bodde era fäder i forna tider, och även Tera, Abrahams och Nahors far.**"

---

⁷ Se föregående nummer, LL101, s. 26-30.

Där tjänade de andra gudar.” Det här är ett annat uttalande än det som de lögnhalsiga judarna hittar på om Abraham. De prisar hans tro endast för en världslig skillnad, att de själva skulle kunna åberopa berömmelse på grund av en sådan fader. Men om de vill prisa honom så som Skriften prisar honom, så måste de medge att han var en gudlös avgudadyrkare; ty det vittnesbördet ger Josua.

Därför är detta en förskräcklig indikation på att Nimrods parti eller villolära i Babylon växte till den grad att den smittade även de heligas efterkommande med sitt gift. Den gudaktige Sem höll sig till sann gudsdyrkan och gjorde inga avsteg från den sunda läran. Men hur föraktad blev han inte av Nimrods anhängare, när även, Tera, Nahor, och Abram skiljde sig från honom och allierade sig med satans kyrka!

Efter att ha blivit varnade av detta exempel, borde vi lämna bort självgodhet och vandra i gudsfruktan; ty vi ser att inte endast släktingarna till patriarkerna förföll till felaktighet och avguderi men rentav även kyrkans grund, Tera och Abraham.

Detta är även ett enastående exempel på Guds nåd, att Gud inte förkastar dessa avgudadyrkare utan kallar dem tillbaka från deras felsteg och återupprättar dem genom sitt Ord.

Påven gör rena rama änglar av sina helgon, ja även block och stockar av trä är inte föremål för mänskliga misslyckanden.

Men Skrifterna avslöjar att även kyrkans största hjältar var mänskliga varelser, dvs., att de ofta föll, ofta syndade, och det oaktat återinsattes i nåden av en barmhärtig Gud. Så är dessa exempel nyttiga både till att ingjuta gudsfruktan i våra hjärtan och till att bevara tron eller förtröstan på nåden.

29 Abram och Nahor tog sig hustrur. Abrams hustru hette Saraj, och Nahors hustru hette Milka. Hon var dotter till Haran, som var far till Milka och Jiska. 30 Men Saraj var ofruktsam och hade inga barn.

Nästan alla kommentarer är av den åsikten att Jiska är den som kallas Saraj här ovan och som gifte sig med Abraham. Men jag tycker att orsaken till att Mose uttryckligen kallar Haran som fader till Milka och Jiska i detta avsnitt är att visa att Saraj inte var en egentlig dotter till Haran utan var antingen hans svärdotter eller hans adopterade dotter. Men jag vill inte hindra någon från att följa det som han anser vara närmast sanningen, ty det äventyrar inte vår tro.

Orsaken till att Skriften säger beträffande Saraj, att hon var ofruktbar, är för att få oss att inse att även vid den tiden var fortplantning en underbar välsignelse, eftersom Skrifterna nämner det som en personlig olycka för Saraj att hon var ofruktsam. Abrahams giftermål är det enda som var ofruktamt, medan alla de ogudaktiga hade stora familjer och otaliga ättlingar – med denna olycka, detta helvete, straffar den Allsmäktige Guden, eller snarare prövar, denne helige man.

Men det var inte endast så att Gud ville pröva Abraham på detta sätt; ty det gör undret större och bär vittne om Guds nåd, kraft och sanning när den ofruktsamma och även klena Sara föder en son genom vilken ett stort folk och så många ättlingar har härstammat.

Dessutom lägger vi riktigt märke till i detta avsnitt att den helige Ande skiljer mellan den mänskliga naturens sjukdom, förstörd av synden, och dess gärning, nämligen fortplantning. Han tar inte bort gåvan på grund av denna natur; utan till och

med i den fördärvade naturen, som likt ett monster rycks iväg av sin lust och galna åtrå, prisar Han fortplantningens gåva som en enastående välsignelse. Om så inte var fallet skulle Han inte ha nämnt att Sara var ofruktsam, när hon gifte sig med Abraham.

31 Och Tera tog med sig sin son Abram och sin sonson Lot, Harans son, och sin sonhustru Saraj, som var hustru till hans son Abram. De drog tillsammans ut från det kaldeiska Ur för att bege sig till Kanaans land. Men när de kom till Haran bosatte de sig där. 32 Teras ålder blev tvåhundra fem år, och Tera dog i Haran.

Det här är den andra knuten, men den är lite mindre komplicerad än den första. Svårigheten uppstår i och med Stefanus yttrande i Lukas Apostlagärningar 7:2-3: **"Härlighetens Gud uppenbarade sig för vår fader Abraham i Mesopotamien, innan han bosatte sig i Haran. Han sade till honom: Lämna ditt land och din släkt och bege dig till det land som jag ska visa dig."**

Men här säger Mose att Abraham migrerade till Haran på sin faders begäran; och i nästa kapitel (12:1) säger han att Abraham kallades bort från Haran av Guds röst efter det att hans fader hade dött i landet Haran. Men om någon är villig att vara klok med ödmjukhet och inte hänge sig för mycket åt sitt förstånd, kan han lätt förlika Mose och Stefanus. Vi skall ge vår egen åsikt här nedan i kapitel tolv. I detta skede är det tillräckligt att minnas att Tera blev bedragen av Nimrods fraktion, skiljde sig från tron tillsammans med sitt hushåll och blev en avgudadyrkare. Men när han blev tillrättavisd av den heliga patriarken Sem, insåg han att han måste lämna vänskapen med Nimrod.

En tredje fråga måste behandlas här, en språklig, beträffande kaldeernas Ur, huruvida det är en plats eller en kaldeisk avgud. Ordet (hebr. אור) ur betecknar ljus eller eld. Från det kommer namnet (hebr. אורִים) Urim i 2 Mos. 28:30 som fanns på Arons bröstplatta och genom vilket Herren gav sina svar. Även om vi inte kan definitivt fastslå detta föremåls art, är det, det oaktat säkert att det får sitt namn från ljus eller sken. Jag är av den åsikten att Ur får sitt namn av en plats, som det ofta är fallet, som fått sin benämning av en avguda-dyrkande kult som florerade särskilt där.

Vi har i Tyskland flere liknande platsnamn, men givna av andra orsaker: *Lichtenfels*, *Lichtenstein*, och *Lichtenberg*. Det förefaller, dessutom, att denna kult härstammade från att Gud gav fäderna ett uttryck för sin välvilja genom ljus eller eld som sändes från himlen för att sluka de offer som offrades. Detta var ett uttryck för att Gud var nöjd med denna form av gudsdyrkan som historien om Elia avslöjar (1 Kon. 18:38). Och i lagen (3 Mos. 6:12) befallde Herren att den heliga elden alltid skulle brinna där offren skulle brännas. Hedningarna efterpade denna slags dyrkan som de historiska berättelserna visar. Jag tror att Nimrods fraktion imiterade den sanna religionen på detta sätt och invigde sin egen särskilda eld, för att få fädernas dyrkan att se föraktlig ut, som om de inte hade någon ting ovanligt och enastående. Av denna eld gavs namnet senare till platsen, så att staden i vilken denna form av dyrkan florerade mest kallades אור, där folk samlades i stora mängder precis som de gjorde i Jerusalem bland judarna och i våra dagar i Rom. Och enligt Josua, följde Tera, Nahor och Abraham denna avgudadyrkan och godkände den (Josua 24:2).

I de obotligt sjukas sjukhus

Detta är evangeliets summa: Kristi rike är barmhärtighetens och nådens rike. Det är inget annat än ett ständigt bärande.

Kristus bär vår uselhet och våra sjukdomar. Vår synd tar han på sig och är tålmodig när vi vandrar vilse. Han bär oss på sina axlar jämt och ständigt och blir inte trött att bära. – –

I det här riket bör förkunnarna trösta samveten, umgås vänligt med människor, mata dem med evangeliets föda, bära svaga, bota sjuka och vårda var och en enligt dennes behov.

Det är också ämbetet för varje rätt biskop och präst. De får inte använda våld såsom våra biskopar gör nu, lägger i tumstocken och krossar: ”Hej, upp, upp, den ej vill, tvingas till”

Inte så, utan biskopen och prästen må vara sådan som sköter om sjuka. Denne umgås försiktigt med dessa, utdelar goda ord, talar gott och vänligt med de sjuka och arbetar i allt flitigt med dem.

Så måste också biskopen och prästen gå till väga. Han ska inte inbilla sig annat än att hans stift och församling är ett sanatorium och ett sjukhus för de obotligt sjuka, där han har många och mångahanda sjuka.

Martin Luther

s. 51-52, Yksin armosta,

Lutheria vuoden jokaiselle viikolle

Avsändare:

Lutherläsaren
Kristian Norrback
Ginstigen 171,
66100 Malax,
Finland

REDAKTÖR: Markus Engström, Lappfjärdsvägen 8, L5, 64100 Kristinestad, Finland. Tel. +358(0)50-358 97 97.
E-post: mkeengstrom@gmail.com.

ANSVARIG UTGIVARE: Kristian Norrback, Ginstigen 171, 66100 Malax, Finland. Tel. +358(0)50-919 57 04.
E-post: knorrba@gmail.com.

REDAKTIONELL MEDARBETARE: Tord Carlström (Sannäs, Borgå).

LUTHERLÄSARENS WEBBADRESS:
www.lutherlasaren.org (OBS, ny adress!)

NYA PRENUMERATIONER OCH AVBESTÄLLNINGAR:

Sänds till ansvarig utgivare: Kristian Norrback, Ginstigen 171, 66100 Malax, Finland. Tel. +358(0)50-919 57 04.
E-post: knorrba@gmail.com.

LUTHERLÄSARENS BANKKONTO är Nordea, Kristinestad, Finland.
IBAN: FI08 2026 1800 0072 90.
BIC: NDEAFIHH

LUTHERLÄSARNA RF:S FO-NUMMER: 3055254-3.

LUTHERLÄSARENS BOKLÅDA, KONTAKTUPPGIFTER:

Jan-Erik Back,
E-post: jebbenkoff@gmail.com. Tel. +358(0)50-441 75 11.